

גיליון מורחב
לרגל חג הפסח

בסייעתא דשמיא

חג הפסח תשפ"ג
גיליון מס' 255

אוצרות בן מלך

מתורתו של מו"ר רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

רשימת ספרי 'בן מלך': שיצאו לאור עד עתה:

- חג המצות
- ספירת העומר וחג השבועות
- ימי הביניים - נלות ואסלה
- ימים נוראים
- חג הסוכות
- חג המנוחה
- ימי הפרים
- הגדה של פסח
- בעניני מצוות המצויינות
- תמונת מוסר
- שירי השרירים
- שבת קודש
- מנהגים ומנהגון
- שמענו ענינה
- עניינים כש"ס ובהלכה
- זמירת שביב
- קטלוג הקלטות מיעורים
- בראשית ח"א - סמארי
- סבאג - בראשית נח
- בראשית ח"ב - ק"ל
- ק"ל - חוליות
- בראשית ח"ג - רצא - נדוד
- שנת - ח"א - שנת - נשלח
- שנות ח"ב - סמארי מבוא
- יחיד - עשט"ס
- שנת ח"ג - ירושנה - סקודי
- יקרא ח"א - יקרא - מצודי
- יקרא ח"ב - אח"י - בחוקותי
- מנבר ח"א - מנבר - סילח
- מנבר ח"ב - קודש - סמעי
- דברים ח"א - דברים - ראה

תנן להשיג: mechonbennelech@gmail.com
כארכ"ב ניתן להשיג: sales@yefenbooks.com | Warehouse: 8482450220

ביאורי הגדה

ועל כך באה התשובה. כי אמנם אילו חזרנו כמקדם, לשעבוד עולמים, כי אז לא היינו יכולים לחגוג את חירותנו. אולם האמת היא כי ביציאת מצרים כבר יצאנו משעבוד 'לחירות עולם'. הקב"ה עשה אותנו לבני חורין לעולם. והיינו, כי מאז היציאה נעשה ה' לגואלנו, שכן בכך הבטיח לנו כי בכל עת יביא לנו גאולה וישועה, והוא גואלנו וגואל אבותינו.

הַשְׁתָּא הָכָא לְשָׁנָה הַבְּאָה בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל

תפילה זו על הגאולה צריכה ביאור, למה מזכיר זאת בתחילת הסדר. ואף ששפתותינו מרחשות תמיד תפילה על הגאולה, אולם זה שייך יותר לסוף הסדר, כנהוג באמת אחרי 'נרצה' להכריז 'לשנה הבאה בירושלים'. וכן במוצאי יום הכיפורים, בסיום היום מתפללים כי לשנה הבאה נזכה לקיימו כבר בירושלים. אולם במה שייכת אמירה זו לראשית הסדר. ולא מצאנו כזאת בשאר מצוות, אמירת 'לשנה הבאה בירושלים' לפני קיום המצוה.

ונראה כי היא הקדמה הנצרכת לכל סדר הלילה. כי הרי כל הסדר אשר לפנינו נערך כדי לציין את גאולתנו וחירותנו. וממילא תעלה לפנינו תמיהה רבתי, והלא עתה בזמן הגלות והשעבוד אין אנו בני חורין, ואיה המקום לאנשי הגלות הנאנקים תחת עול הגויים לחוג חגיגה של חירות. חירות זו מה עושה היום. הן אמת שיצאנו בעבר ממצרים, אבל עתה הרי שוב אנו עבדים, 'אכתי עבדי אחשוורוש אן' (ע"פ מגילה יד.), שוב אנו בגלות ומצפים לגאולה, ומה היא מקומה של חגיגת החירות בעיצומה של גלות.

בגליון

חג הפסח

ביאורי הגדה עמוד 1

דבר המכון עמוד 3

כנגד ארבעה בנים דברה תורה עמוד 8

שיר השירים קודש קדשים עמוד 11

בגדר שבעת ימי הפסח

ויו"ט שביעי של פסח עמוד 14

פרנס השבוע

ברכות שמים מעל

להרה"ח ר' **אברהם זעליקאוויטש** שליט"א
מקושר בכל ליבו ונפשו לתורת רבינו בעל 'הבן מלך' זצוק"ל
שנדב את הוצאות הדפסת 'אוצרות בן מלך' לחג הפסח
וקונטרס 'שירת הים' עם ביאורי רבינו זצוק"ל

הי רצון שיצליח בכל דרכיו ובכל אשר יפנה ימצא נחת ואושר ועושר
וכל טוב סלה וזכות הפצת תורה יעמוד לו ולמשפחתו
לבריות גופא ונהורא מעליא וכל מילי דמיטב

להצחצוח ותרומות 'פרנס השבוע/החודש'
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הננו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של
מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גנזי תורתו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל שוחרי
התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה עדיין
לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחדשו.
נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה

פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים
לדבר המצוה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

- ספרים
- למעלה המטה
- סדרת ספרים
- ביאורים ומאמרים
- על המעשה המישי תורה
- שיעורים
- על הת"ם
- סדר
- המת ומחשבת
- ביאורי סוחר
- סדר
- אמנה ומחוקק
- מטאון
- תורה ודעת
- אמרימים
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מחנכים מכון
סניפים 14 מקומות במדינה

עמדת הטבעה במדינת ישראל
לשכתו המרכזי רבני
מחולקים לפי גושים
בכל התחומים

הכשרת ספרו בן מלך
בתיבת המסחרית במדינת ישראל

מלפני התקלה: 054-8422488
כתובת: אוהב ישראל 1/9
ביתר עילית
קניית מכתב לפי סעיף 46
לתיבת הארצית
mechonbenmelech@gmail.com

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים

בפרשת השבוע - ובענייני דיומא

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנובה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
התנהלה

הודעה חשובה ומשמחת

לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

אוצרות
בן מלך

דבר המכון

חג הפסח זמן גאולתנו וחרותנו וחודש האביב הבאים עלינו לטובה, מזכירים לנו תמיד ומעלים לפנינו באופן חי את רבינו בעל הבן מלך צוק"ל, כי אחד ומיוחד היה רבינו צוק"ל בהתחברותו ושייכותו המיוחדת לחגים ומועדי ה', בהיותו בעל חוש מיוחד להרגשת ענייני מלכות ה' על ישראל והתייחדות אלוקותו עלינו. נושא שרבים בדורות האחרונים לא שמו ליבם אליו, בעוד שבפסוקי התנ"ך הכל מבוסס רק על עיקר זה, ואין מוצא לעבודת ה' בלעדי יסוד זה.

וכמובן שבראש כל מועדות נישא חג הפסח שהוא החג בו התחיל כל שורש הדבר, ובו אירע המאורע הכביר של אתה בחרתנו מכל העמים, וממילא פשוט שההתרגשות בימים אלו גואה וגוברת עד כי אין מקום בלב למחשבות אחרות כלל. מתוך פעימת רגשות אלו בוודאי שכל מצוות החג הסדר והסיפור ואכילת המצה והמרור מתקיימות באופן אחר לגמרי ומתוך רוממות עילאית, וכמו שרבינו צוק"ל היה נוהג לתאר את השמחה העילאית הראויה בזמנים אלו, שדבר זה תיקנו חז"ל בתקנת ארבע כוסות, כלומר כוס ועוד כוס ועוד כוס ועוד כוס לשמחת הגאולה האינסופית וחדוות המציאות הנשגבה שאנו זוכים להיות עם ה'.

זמני קודש אלו יחד עם רגשי החגיגות מעוררים תקווה מיוחדת ורגשי ציפייה לגאולה, ככתוב: 'כי הנה הסתיו עבר הגשם חלף הלך לו, הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו'. וכמו שאמרו חז"ל 'בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל'. מדברי הנביאים אנו למדים כי הגאולה דרכה לבוא מתוך סערה ומהומה, הרוחות הסוערות בתקופה האחרונה פותחים את הלב למחשבה שמא עתה הגיע העת לחננה, כי בא מועד.

יש לנו לצעוד בעקבות רבינו צוק"ל שכל ימיו היה מלא בתשוקה וציפייה עזה לראות בישועתן של ישראל, ובכל מאורע הבחין בו כיצד יש בו לראות בו את התקרבות הגאולה, בימי רוחות סער שכאלו בוודאי היה לבו פועם בעוז בהתרגשות מרובה כי הנה הנה זה בא, כשכל זה מתלווה להשראת רוממות מקדושת ימי החג.

ככל שחולף הזמן נקבע יותר ויותר מעמדו של רבינו צוק"ל בארון הספרים היהודי כמאמר מרכזי של דורנו בענייני פשט הם במקרא והן במהות ענייני עבודת ה' מתוך הבנה בשרשם, כל זה הודות לספרי בן מלך שתפוצתם הולכת ומתפשטת על פני קהילות הקודש, כמובן שכל מי שיש לו חלק בספרים אלו זכותו רבה להפיץ אור תורה ייחודי זה ההולך וכובש את העולם היהודי, וזכותו עומדת לדורי דורות.

בברכת חג פסח כשר ושמח

אותה לפני אמירת ההגדה. [ועיין בזה בבית יוסף או"ח סימן תעג].

ולצורך ביאור דבר זה, יש להקדים ההלכה שמצות 'סיפור יציאת מצרים' בעיני שתהיה על המצה והמרור, כמו דילפינן מהא דכתיב 'הגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים'. ודרשינן 'בעבור זה, בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך' (הגדה. מכילתא פר' בא, יז). והיינו שאכילת המצה והמרור צריכה להשתלב יחד עם הסיפור. ונמצא כי סיפור היציאה כבר מהווה התחלה של סדר הסעודה הבאה לשמחת הגאולה והילולה.

יתר על כן, דין זה כפול הוא משני צדדים. שנוסף על הדין האמור במצות ה'סיפור', שצריך להיות על פסח מצה ומרור, עוד נאמר דין מן התורה במצות 'מצה', שתהיה המצה מין לחם כזה שנאמר עליו הסיפור וההלל, דילפינן מדכתיב 'לחם עוני - לחם שעונים עליו דברים הרבה' (פסחים לו), וברש"י שם 'שגומרים עליו את ההלל ואומרים עליו הגדה'. כי המצה שהיא לחם עוני מכילה בה את ענין הסיפור, שהיא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים. ובנוסף לכך יש בה את ענין ההלל, שהמצה היא המאכל העיקרי של סעודת הלילה הזה, שהיא סעודת החירות לחגוג בה ולהלל בה לה' על הטוב שעשה עמנו. הרי ששני הדברים יחד מתקיימים במצה, שיש בה גם משמעות של 'סיפור' וגם משמעות של 'הלל' והודיה לה' כשהיא נאכלת בסעודת החירות על שמחת הגאולה. ואשר לכן דרשו שיש לענות עליו אלו הדברים, ההגדה וההלל, לעטר את אכילת המצה בביטוי הפה של חירותנו ושמחתנו - היינו סיפור היציאה וההלל.

מתבאר אפוא, כי הסיפור ואכילת המצה צריכים ליעשות שניהם יחד, כי זה משלים לזה, המצה מוסיפה שלימות לסיפור, שיש לספר 'בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך', וכמו כן הסיפור מוסיף שלימות במצות אכילת המצה, שיש לבטא את משמעותה הזאת בפה יחד עם אכילתה בפועל.

ואף גם זאת בהיותנו עתה בגלות, אין זה כי ה' עזבנו ואינו גואלינו יותר ח"ו, אלא הוא מחמת כי עתה הוא עצמו מענישנו, והיותנו בגלות אינו שה' נטשנו ושוב אין הוא מלכנו חלילה, אלא שזהו גדר העונש הלזה שמסתיר פניו מאתנו, והרחיק אותנו מעל אדמתנו. אבל זה אינו מצב קבוע כי אם מצב זמני וארעי, שיש לו סוף וקץ. ואמנם תיכף כשיבוא הקץ לתקופת הגלות במהרה, מיד יחזור מצבנו להיות כתיקונו, היינו מצב של גאולה כבראשונה. ואף עתה משגיח עלינו מן החלונות ומציץ מן החרכים. ממילא במהותו של דבר, מצבנו הוא תמיד - גם בגלות - מצב של גאולה.

וזה הכוונה במה שאומרים 'השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל השתא עבדי לשנה הבאה בני חורין'. כלומר מצבנו עתה לא משקף את מצבנו האמיתי. שאין זה אלא מצב זמני, אולם בעתיד הקרוב, בשנה הבאה כבר נשוב להיות בני חורין, ומשום כך, גם עתה במהותנו הננו בני חירות. שכן הישועה המקווה והמובטחת מעמידה אותנו תמיד במצב של גאולים.

הקדמה זו, מוכרחת היא לכל סדר ההגדה ומצוות הלילה, כי בלי ביאור זה, עולה התמיהה מה שיין אלינו כל סדר הלילה הזה, בו אנו חוגגים ושמחים על הגאולה והחירות. אך כפי האמור, היסוד לשמחת החירות הוא רק משום שאכן לאמיתו של דבר, באותו לילה זכינו לגאולת עולם עבור כל הדורות, ואף אם עכשיו גלינו ונתרחקנו, אפס, זה אינו המצב הקבוע של ישראל אלא לזמן מה, והרי אנו כבר השתא בני חורין.

* * *

יחזי

בטעם בציעת המצה, אמרו בגמרא 'לחם עוני, מה דרכו של עני בפרוסה אף זו בפרוסה' (פסחים טז). אך לעצם דין זה, היה די לבצוע אותה לפני ברכת המוציא. וצריך לדעת הטעם למה אנו בוצעין

א. והן הן הדברים שביארנו ששלושת חלקי סדר הלילה, היינו הסיפור ההלל והסעודה, מאוחדים הם כמקשה אחת, ובאים הם זה על גבי זה. הכל מהלך אחד לחוג על ידם חג של 'חירות'.

ובזה יובן מדוע אין הסיפור הארוך הזה נחשב כהפסק לגבי דין 'קידוש במקום סעודה'. משום שכל הסיפור הוא הכנה

מזכיר לעצמו כל זאת יבוא לידי שמחה והילול. שאם כן, הרי מי שהידיעות הללו כבר מושרשים אצלו כראוי, החכמים והזקנים והיודעים את התורה, היו פטורים מהמצוה הזו.

אכן מצות הסיפור שנצטוונו בלילה הזה, אין תכליתה להזכיר לעצמינו את המעשים שהיו, אלא שהסיפור הוא עצמו ההודאה וההילול לבטא את חג החירות שאנו חוגגים בלילה הזה, תוך כדי סעודת הלילה בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך, אזי יש לשלב בתוכה את סיפור היציאה. וכל זה הוא צורת חגיגת הגאולה שציוותה התורה, להסב לסעודת חירות, לאכול מאכלים המבטאים את חירותנו, ועליהם נאמר את סיפור החירות. וכבר ביארנו, כי הסיפור משלים את המצה והמרור, וכן המצה והמרור משלימים את הסיפור, וזה אל זה יגשו, הסיפור הסעודה והלל, המשתלבים כולם כאחד ליצור יחד את 'סעודת החירות'.

וְאָמַר לָךְ בְּדַמְיִךָ חַיִּי

המפרשים פירשו על דרך הפשט, שראה הקב"ה את ישראל מתבוססים מרוב עינוי וסבל, ואמר להם הקב"ה שלא ימותו מכובד העבודה, אלא יחיו וירבו כצמח השדה (רש"י ורד"ק, יחזקאל טז, ו).

וחז"ל דרשו את כפילות הלשון 'בדמייך חיי בדמייך חיי', על דם מילה ועל דם פסח, שבזכותם נגאלו ישראל (מכילתא בא, ה). והנה הא דבזכות דם הפסח נגאלו, הרי מפורש בקרא, שנאמר 'וראיתי את הדם ופסחתי עליכם' (שמות יב, יג). והוסיפו לדרוש, שיחד עם זה היה גם זכות דם המילה.

ופשוט שהטעם משום ששתי מצוות אלו מילה וקרבת פסח, הן אבני היסוד בקשר שבין הקב"ה לעם ישראל, ומבטאים את כניסתם של ישראל לעבודת ה'. ברית מילה היינו הברית הכרותה בין הקב"ה לישראל, וגם קרבן פסח הוא קרבן הכניסה של

ובזה נבוא לבאר הטעם של עשיית 'יחץ' לפני אמירת ההגדה, דהיינו משום שהבציעה מהווה סימן של התחלת סעודה. וכאילו כבר מתחילים עתה את הסעודה, ורק באכילה עצמה עדיין ממתנים עד שסיפר את סיפורה של הסעודה. אמנם בבציעת המצה כבר מתחילים להתעסק בסעודה עצמה, שכן הבציעה היא תמיד התחלת סעודה. [ובפרט בלילה זה, דבעינן שתהא המצה נאכלת כדרכו של עני בפרוסה, הרי הבציעה היא הכנה המחויבת להתחלת הסעודה], וכל זמן שלא בצעו את הפת, לא תחשב ההגדה שהיא נאמרת על המצה, ורק כאשר כבר בצע הלחם לפרוסה, אזי נחשב שהתחילו את הסעודה והם מסבים סביב פרוסת לחם הסעודה, ובאופן זה מספרים ביציאת מצרים. ובוה מתקיים בשלימות דין 'לחם עוני שעונין עליו דברים הרבה', ודין 'בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך'.

וְאָפִילוּ כָלֵנוּ חַכְמִים וְכו' מְצִנָּה עָלֵינוּ לְסַפֵּר וְכו'

לכאורה תמוה, מדוע יעלה על דעתנו שבגלל שהם חכמים ונבונים וזקנים ויודעים את התורה, יהיו פטורים ממצות הסיפור. וכי מצוה זו שונה היא מכל מצוות התורה, שכל ישראל שווים בחיובם החכמים ושאינם חכמים.

והביאור בזה פשוט, היות ובמצות 'סיפור' עסקינן, ומשמעות הסיפור היא כדי להיזכר ולדעת את מה שאירע, על כן יש מקום לומר שהחכמים היודעים את התורה, הרי ממילא גם סיפור יציאת מצרים על כל פרטיו ידוע להם זה מכבר, וא"כ אין שייך אצלם מצוה זו, שהסיפור אינו מוסיף להם מאומה.

ולזה בא ואומר: ואפילו כולנו חכמים וכו' מצוה עלינו לספר וכו' וכל המרבה לספר ביצי"מ הרי זה משובח. והיינו משום שאין מצות הסיפור באה כמטרה להזכיר את מעשה היציאה, שמתוך שהוא

התחלה לסעודה, כי סעודת ליל פסח היא סעודת חגיגת חירות, ולשם כך צריכין להתחיל עם הסיפור, כדי לבוא מתוך הסיפור לידי התפעלות ורגשי שמחה כאילו בעצמינו יצאנו ממצרים, ומתוך כך תבוא הסעודה וההלל.

ב. אבל אם יאמרו ההגדה וההלל אחר שכבר אכלו כזית מן המצה, נמצא שהאמירה באה 'אחר' אכילת המצה ולא בתחילתה, וכן אם יאמרו ההגדה וההלל קודם בציעת המצה, תהיה האמירה 'לפני' אכילת המצה, ובשני אופנים אלו לא יתקיים דין הסיפור 'על מצה', ורק בשעה שאחרי הבציעה ולפני האכילה, אז הוא הזמן הנאות לקיים מצות סיפור על מצה ומרור.

וראה בתרגום יונתן (שמות שם) שפירש "אותות" - 'אתיא', והוא מלשון 'אותיות' דהיינו אות וסימן. ו'מופת' תרגם 'תימאה', תנו לכם מופת (שם ז, ט) - 'הבו לכון תימאה'. היינו דבר תמוה. הרי כי לשון 'מופת' נופל על דבר פלא ותמוה.

ויבואר לפי זה, כי האותות שנעשו במצרים באו כהוכחה אשר כל מעשי משה רבינו מעשי ה' המה, ששלח אותו לעשות הדברים במצוותו. אמנם המופתים באו להורות על גדלו של ה' האלוקים, שהוא כל יכול, וכרצונו יעשה דברים שהם שינוי כל טבע וסדר הבריאה. וכעין זה כתב בספורנו עה"פ 'תנו לכם מופת': המופת הוא להורות על גודל המשלח ושראוי לשמוע בקולו, אמנם האות הוא עדות לשליח, עכ"ל.

מעתה תובן דרשת המגיד: 'ובאותות זה המטה'. שהרי משה רבינו בא למצרים בכח מטה האלוקים אשר בידו, היינו בכח השמימי שנתן לו ה' בידו, והוא כשליח משמיא לפעול במצרים. וכמו שידוע כי שם המפורש היה חקוק על המטה (רש"י אבות פ"ה מ"ו), שהכוונה בזה שכל פעולותיו נעשו בכח האלוקים שבמטה אשר בידו, ואין הוא אלא שליח ה'. ועל זה אמר 'באותות זה המטה', שכן המטה הוא הסימן המובהק והאות שכל מעשה משה מפי ה' הוא.

וזה שאמר 'ובמופתים זה הדם' מורה שהוא דבר פלאי ותמוה. ואכן דבר זה נתברר ביותר במכת הדם על היאור, שהיאור היה אלוהי מצרים, כדברי רש"י עה"פ 'ולקחת ממימי היאור' וגו' (שם ד, ט) - 'רמז להם שבמכה ראשונה נפרע מאלהותם וכו', שהיו עובדים לנילוס המחיה אותם, והפכם לדם'. כך שהמכה הראשונה באה להורות שהוא יתברך יכול להכות בכל הגדול והיקר למצרים, גם באלוהיהם. ועל כן הוא מכה של תימהון, כי אין תמיהה גדולה מזו אשר ישנה שליטה עלינו גם באלוהיהם של המצריים. מעתה זוהי כוונת הדרשה 'ובמופתים זה הדם', שהכאת הדם היתה מכה של תימהון ופלא.

* * *

**בְּכָל דוֹר וְדוֹר חַיִּיב אָדָם לְרִאוֹת אֶת עֲצָמוֹ כְּאִילוֹ
הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם**

החובה הזאת שיש עלינו לראות ולהראות את עצמינו, כאילו אנחנו יצאנו ממצרים, פשוט שהוא

עם ישראל להיות עם ה' 'קרבן הברית'. ובזכות זה שקיבלו עליהם ישראל את התפקיד הקדוש והנכבד הזה, שהשי"ת יהיה להם לאלוקים והם יעבדוהו ויכבדו את מלכותו, משום כך הצילם וגאלם מתחת יד מצרים.

והנה מצינו שבשתי מצוות אלו 'פסח ומילה' ישנה חומרא יתירה על פני כל שאר מצוות עשה שבתורה, שרק באלו השתיים אמרה תורה שהעובר עליהן חייב כרת, מי שאינו מל עצמו ומי שלא עשה קרבן הפסח. והיינו משום המשמעות של שתי מצוות אלו, שיש בהן הוראה על הברית שבין הקב"ה וישראל, ומכיון שעיקר ההתקשרות לה' תלויה בהן, לכן המבטלן והעובר עליהן הרי הוא נכרת מעמיו, שהרי בכך זלזל בברית עם ה' ובקבלת עול עבדותו יתברך.

ומהשייכות הזו של שתי המצוות הללו, מילה ופסח, נובע הדין המיוחד שישנו בקרבן פסח 'כל ערל לא יאכל בו' (שם יב, מח), ואף מילת בניו ועבדיו מעכבת שאין הפסח נשחט עליו (פסחים צו). כי קרבן פסח הוא קרבן הברית, ועל כן מי שלא נימול או שאינו מל את מי שהוא חייב למולם, נמצא שיש בהנהגתו סתירה לברית עם הקב"ה, ואיך יוכל להקריב או לאכול את קרבן הברית. וכלשון ספר החינוך: 'שאנו עושים אותו לאות ולזכרון שבאנו באותו הזמן לחסות תחת כנפי השכינה ונכנסנו בברית התורה והאמונה, אין ראוי שנאכיל ממנו למי שהוא היפך מזה שיצא מן הכלל וכפר באמונה' (מצוה יג).

* * *

וּבְאֵתוֹת זֶה הַמֶּטֶה וְכוּ' וּבְמוֹפְתִים זֶה הַדָּם

מוכיח כן מלשונות המקרא, שנאמר 'ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות' (שמות ד, יז), וכן נאמר 'ונתתי מופתים בשמים ובארץ דם ואש' וגו' (ויאל ג, א). הרי שהאותות מתייחסים אל המטה ואילו מכת הדם היא בגדר מופתים. וצריך להבין משמעות הדבר ומדוע כן הוא, שהמטה נקרא 'אותות' והדם נקרא 'מופתים'. וכן יש לבאר מהות החילוק בין אותות למופתים, שנראים לכאורה כשמות נרדפים, ומהדרשה הזו מוכרח שיש להם משמעות שונה.

גאולת כללות העם, מציאות נמשכת לדורות עולם - 'לעד ולנצח נצחים על אבותינו ועלינו על בנינו ועל דורותינו'. לפיכך אנחנו חייבים להודות ולהלל בכל דור ודור ולומר לפניו שירה חדשה.

המושג 'עם' מעצם טבעו הוא מושג הטומן בחובו המשך. 'עם' אינו יכול להתייחס כלפי דור אחד, דור חולף ועובר, 'עם' הוא עם לדורות. חטיבה אחת של דורות. וכדרך שאמרו חז"ל 'חטאת ציבור שמתו בעליה אינה מתה, לפי שאין הציבור מתים' (תמורה טו:). כאשר הציבור הפריש חטאת, אזי אפילו אם כולם מתו, עדיין יש להביא אותה כחטאת הקהל, ואינו נחשב חטאת שמתו בעליה. והיינו משום שהעם כיום הוא אותו העם של אז, והעם הזה חייב כפרה.

במושגים של עם, הדורות שמתו אינם מחליפים את מציאות העם. העם הוא אותו עם, הוא העם הלוה שנגאל לכל דורותיו. אנו הם אלו שהוציאנו ה', כאדם אחד החי אלפי שנים. 'ואותנו הוציא משם', אנו עצמו של דבר, אנו הם אותו עם ישראל שיצא ממצרים וחצה את ים סוף, ועמד בהר סיני. אנו הם יוצאי מצרים.

* * *

אָז רוב נְסִים הַפְּלֵאָת בְּלִילָה

גאולת מצרים היתה בלילה, כמו שנאמר בתורה 'כי בחודש האביב הוציאך ה' אלוקיך ממצרים לילה' (דברים טז, א). ובגמרא - 'אמר רבי אבא הכל מודים כשנגאלו ישראל ממצרים לא נגאלו אלא בערב, שנאמר 'הוציאך ה' אלוקיך ממצרים לילה'. תניא נמי הכי 'הוציאך ה' אלוקיך ממצרים לילה', וכי בלילה יצאו והלא לא יצאו אלא ביום, שנאמר 'ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה', אלא מלמד שהתחילה להם גאולה מבערב' (ברכות ט:). וביאור דברי הגמרא הוא, שבעצם הדבר שאמר להם פרעה בלילה 'קומו צאו מתוך עמי', מיד חל שחרורם וכבר נתקיים בהם 'הוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים וגאלתי אתכם מעבודתם' והתחילה גאולתם בפועל.

וצריך לדעת מהו הטעם שעשה ה' כן, שגאולת מצרים התרחשה דווקא בלילה, ומדוע מאורע חשוב כזה, שאחת ממטרותיו הוא להתוודע ולהגלות כי ה' מלך על כל הארץ, ונגד כל העמים נעשו הנפלאות

דבר שיש לו אחיזה במציאות האמיתית. שאם לא כן איך שייך לצוות על זה. ונראה שהכוונה כאן על מבט עמוק הבא מתוך התבוננות ומחשבה, שעל ידו יכול האדם אכן לראות עצמו כאילו הוא עצמו יצא ממצרים. ואין הכוונה לראייה חיצונית כי אם לראייה מתוך התבוננות בעיני החכמה, אשר מתוך זה יבוא להרגשת חירות ממש.

היסוד והשורש להתבוננות כדי לקיים החיוב 'לראות את עצמו' או 'להראות את עצמו' (כנוסח הרמב"ם בהלכות חמץ ומצה), היינו שנבין כי הגאולה של אבותינו יוצאי מצרים, לא היתה גאולה מיוחדת לאותו דור דוקא, כי אם שבוה עשנו ה' לעמו עד עולם, והוא מלכנו וגואלנו, שכן אז הבטיח לנו הקב"ה להיות לגואלנו בכל דור ודור - 'גואלנו וגואל אבותינו'. ונמצא כי כל הווייתנו וקיומנו עכשיו, כבני ישראל עם ה' אלוקינו, כל זה נכלל כבר בכוונת הגאולה ממצרים. אשר עם הוצאתנו ממצרים עשנו ה' לעם עולם, באופן שיוצאי מצרים הם ובניהם אחריהם נעשו גאולי נצח. ומשכך, אף כל אחד ואחד מאיתנו, נכללנו בתכלית של יציאת מצרים.

ועל זה נדרש הכתוב 'ואותנו הוציא משם', שכל דורות בני ישראל המה גאולי ה'. ועל כן אכן ניתן גם היום לספר לבנים כי אנחנו יצאנו ממצרים, ואותנו הוציא משם.

אילו היתה גאולת מצרים מאורע גאולה חד-פעמי, שהיה מלפני אלפי שנים, לא היה שייך חיוב של לראות ולהראות, אלא שבסיפור ובהודאה על הגאולה והחירות, אנו מתכוונים למציאות הנצחית שנעשינו עם נגאל, עם בני חורין, עם גאולי ה'. ומני אז נתחדשה עלינו המציאות של 'עם ישראל', שהוא העם הנבחר שיצר אותנו ה' להיות לו. ומציאות זה הלא מתמשכת וקיימת לנצח.

מתנת החירות הזו קיבלנו בליל ט"ו ניסן שנת ב' אלפים תמ"ח לבריאת העולם, ועד היום אנו חוגגים כל שנה ושנה את זמן חירותנו בהיותנו עכשיו עם שיש לו השגחה תמידית מאתו ית"ש, והוא מנהיגנו ומנהלנו כל ימות עולם. וחסדו חופף עלינו כל היום.

וזו הכוונה 'כאילו הוא יצא ממצרים'. אין אנו חוגגים את הגאולה של 'אבותינו' ואנו רק מרויחים הימנה, אלא אנו חוגגים על הגאולה 'שלנו', שהיא

וחרב בית מקדשנו, וכל הקיום והמציאות של ישראל אין בה שלימות.

מעתה ברור כי גאולת מצרים היתה רק ההתחלה - תחילת הדרך לשלימות, והגאולה שהיתה, עם כל חשיבותה ויקר רוממותה עדיין לא היתה דרגת השלימות העליונה, אלא רק תחילתו של הענין - השלב הראשון. וזו הסיבה שזמן גאולתה היה בלילה. כי עם כל עוצמתה של יציאת מצרים, על כל ניסיה ונפלאותיה, עדיין רחוקה היא מבחינת השלימות, ואיננה גאולת 'יום'. למה הדבר דומה, ללידת תינוק בעולם, אשר בשעת לידתו השמחה גדולה מאוד, הגם שכעת עם לידתו רחוק הוא משלימותו מרחק עצום, ועד שיתחיל לדבר וללמוד ולהבין יעבור זמן רב. כך גם היה מצבם של ישראל בשעת יציאת מצרים, בבחינת ימי נעורים ולידה - 'ימי נעורייך' (ירמיה ב), 'ומולדותייך ביום הולדת אותך' (יחזקאל טז, ד), ועוד רחוקים היו מן השלימות הגדולה.

כי על כן, גאולה זו היא גאולת לילה, לעומת וביחס לגאולת העתיד אשר תהא 'גאולה של בוקר'. ונמצא כי כל תקופת ימות העולם הזה עד ביאת המשיח כולל קריעת ים סוף ומתן תורה וימי דוד ושלמה ובנין המקדש בבית עולמים, הכל הוא לילה אחד גדול. ואימתי יאיר היום, רק בימות המשיח בבוא יום ה' הגדול, אז יזרח היום ויפציע אורו באור חדש.

הללו, וכי לא היה ראוי שיתרחש בעיצומו של יום, בצאת השמש על הארץ, ולא בנשף באישון לילה.

והתמיהה מתרחבת יותר, כי מצינו עוד מאורעות מרכזיים בעם ישראל שאירעו בלילה: 'ברית בין הבתרים', וכן 'קריעת ים סוף' אשר בו הראה ה' את שיא עוזו גדולתו היתה בלילה. וכן הולך ומונה הפייטן כאן שורה של ניסים אשר הגדיל ה' לעשות עמנו דווקא בלילה: מלחמת סיסרא, מלחמת גדעון, מפלת סנחריב, מפלת בלשאצר, וכן נס פורים שורשה של ההצלה היתה 'בלילה ההוא' בו נדדה שנת המלך, וכן נס נרות חנוכה היה בלילה. ויש לעיין, מדוע בחר הקב"ה לעשות את כל הדברים הללו דווקא בלילה.

ונראה הביאור בזה, כי הגם שמעת יציאת מצרים זכינו לגאולה וחירות עולם, ומני אז הקב"ה נעשה לגואל ישראל, בכל זאת עדיין לא הגענו אל השלימות. ועל אף שזכה עם ישראל לכל המדריגות הרמות להיות לעם ה' על כל הטובה הכלולה בו, עם כל זאת המצב הוא עדיין בבחינת לילה. כי עצם מציאות הרע לא בטל, ועם ישראל עלול ליפול ברשתו של היצר, והמחשטינים מצד כל אומות העולם מבקשים לקטרג על מעלתם של ישראל, ומאיימים בלבעם.

ואכן כך אירע בעוונותינו הרבים, שאחר עליית כל המעלות בזה אחר זה, עד תקומת מלכות דוד ושלמה, והשכינה והנבואה שורים בישראל, והנה נפלו מאיגרא רמא לבירא עמיקתא - כי גלינו מארצנו

כנגד ארבעה בנים דברה תורה

וגו' (שם פסוק יד). [ד] בפרשת ואתחנן - פִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֲבֹדֹת וְהַחֲקִים... וְאָמַרְתָּ לְבְנֶךָ עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם וגו' (דברים ו, כ-כא).

מכאן דקדקו חז"ל שכנגד ארבעה בנים דברה תורה, ולכן יש כאן ארבע פרשיות המלמדות אותנו כיצד לבאר לבנים את חובת העבדות לה' וקיום התורה והמצוות. והם כנגד ארבעה סוגי הבנים, חכם ורשע, תם ושאינו יודע לשאול. וממה שבשלוש בפרשיות הדברים שנאמרים לבן מתוארים כתשובה לשאלתו, ואילו באחת מהן [אות ב] נאמרים הדברים

ארבע הפרשיות בפשט ובדרש

מקור הדבר שכנגד ארבעה בנים דברה תורה, הלא הן ארבע פרשיות התורה שבהם מוזכרת שאלת הבן לאב או אמירת האב לבן. דבר זה נזכר בתורה ארבע פעמים: [א] בפרשת בא - וְהָיָה פִּי יְאִמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם, וְאָמַרְתֶּם זָבַח פֶּסַח הוּא וגו' (שמות יב, כו-ז). [ב] עוד שם - וְהִגַּדְתָּ לְבְנֶךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעֵבֹר זֶה עָשָׂה ה' לִי וגו' (שם יג, ח). [ג] עוד בפרשת בא - וְהָיָה פִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ מָחָר לֵאמֹר מָה זאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ

לבן ללא שקדמה שאלה מצד הבן, הרי שפרשה זו מדברת על בן 'שאינו יודע לשאול'.

ואף שבלשון הכתוב עצמו לא מוזכר שום הבדל בין הבנים וכתוב 'בנך' סתם, ופשטות הכוונה בכל המקומות על אותם בנים - בני אל חי, אשר לכולם צריך להנחיל ולהעביר את שרשי ויסודי היהדות. אולם מההתבוננות בתוכן הדברים שבכל פרשה, שבכל אחת יש סגנון מסוים והדגשה מחודשת, ראו חז"ל שיש כאן בעצם ארבעה שרשים ביסוד החיוב לקבל עלינו עול מלכותו יתברך, ויש לדרוש כל פרשה כמענה מתאים לאחד מארבעת סוגי הבנים.

ולהלן יבואר איך מצאו במשמעות הכתובים שייכות בין כל אחת מהפרשיות לאחד מסוגי הבנים האמורים. שכן ארבע הפרשיות מדגישות בצורות שונות את תוקף חובת העבדות לה', וכמו כן מובאים בהן כמה סוגי ואופני שאלות ותשובות ביסודות הדת, ולפיכך חלוקים בעיקר עניינם כנגד ארבעה בנים שעליהם דיברה תורה.

ארבע סיבות לחובת העבודה

הנה בארבעת פרשיות אלו באו ארבע סיבות לחובת העבודה, מסיבה בסיסית ופשוטה עד לסיבה נעלה ומרוממת, ומכאן העמידו חז"ל כי כל פרשה עם הסיבה המבוארת בה מתאימה ומקבילה בעיקר לבן מסוים, זו למעלה מזו. על אף שכל הסיבות באופן כללי שייכות לכל אחד מישראל, בן לעם ה', אולם כל סיבה שייכת במיוחד לאחד מן הארבעה בנים.

הסיבה הנעלית והעמוקה ביותר תיאמר לבן החכם. ואילו הסיבה הבסיסית והמחייבת ביותר אנו אומרים לבן הרשע, ומה שביניהן מתאים לשאינו יודע לשאול ולבן התם.

ואלו הן ארבע המדרגות בסולם הסיבות לחיוב העבודה:

א מפני שעל דעת כן הוציאנו ממצרים. וזוהי התשובה הנאמרת ל'רשע': 'בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, לי ולא לו - אילו היה שם לא היה נגאל'. כלומר, כל מה שהקב"ה הוציא אותנו ממצרים,

הוא רק בגלל שקיבלנו את מלכותו עלינו, וזה היה תנאי קודם למעשה. ככתוב 'וראיתי את הדם ופסחתי עליכם' (שמות יב, יג), כלומר, שרק מי שהקריב את הפסח דהיינו שקיבל עליו את מלכות השי"ת, הוא אשר נגאל ממצרים, ואילו הרשע - שאינו חפץ לקבל מלכותו - אילו היה שם לא היה נגאל. וזה המחייב הראשון לעבודת ה', שעל דעת כן הוציאנו הקב"ה ממצרים.

ב תכלית הגאולה בעבור העבודה. זה מה שאומרים לשאינו יודע לשאול: 'בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים', כפירוש רש"י 'בעבור זה - בעבור שנקיים מצוותיו'. כלומר, שהקב"ה הוציאנו ממצרים 'בכדי' שנקבל עלינו את מלכותו ונקיים את המצוות, ולפיכך אנחנו מחוייבים בזה.

ג בשביל שגאל אותנו חייבים אנו לעבדו. ענין זה אנו מסבירים לבן ה'תם': 'בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים... ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו, ויהרוג ה' כל בכור בארץ מצרים... על כן אני זוכה כל פטר רחם הזכרים לה', וכל בכור בני אפדה'. כאן אין לשון של 'בעבור זה', כי לא רק מפני שחובתנו היא תנאי או תכלית של גאולתנו, אלא כשהוא שואל 'מה זאת' על נתינת הבכורים לה', מבארים לו כי עצם הדבר והמציאות שהקב"ה גאלנו ועשנו לעם, זה עצמו מחייב אותנו להיות לו לעם לעבדו ולקיים מצוותיו. לא רק משום התנאי או מפני שבשביל כך הוציאנו. אלא מפני החיוב שלנו להכיר בטובתו של מקום, שהוציאנו מעבדי פרעה לעבדי ה'.

ד העבודה היא דרך חיים טובה וישרה. זו התשובה הנעלית ביותר, הנאמרת לבן ה'חכם' על שאלתו 'מה העדות והחוקים והמשפטים' עונים לו: 'עבדים היינו לפרעה במצרים, ויוציאנו ה' ממצרים... ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה... לטוב לנו לחיותנו כהיום הזה, וצדקה תהיה לנו'. החכם הוא כבר בדרגה שיכול להבין שהתורה היא תורת חיים צדק וישר, ועצם הדברים תכליתם 'לטוב לנו - לחיותנו - וצדקה תהיה לנו'.

כלומר, כל ארבעת הסיבות האמורות שייכות

ג. בהגדה מובא רק חלק התשובות השייך לחג הפסח וסיפור מוסבים על כללות חובת העבודת ותפקידו של איש ישראל.

ונכונות לכולם, ובאמת לפי הפשט התורה מדברת על כלל הבנים שבישראל. אמנם יש כאן מגוון תשובות המתאימות לכל אחד מאתנו בכל מצב ובכל זמן שהוא. בין כשאנחנו במצב נעלה בבחינת חכם, ובין כשאנחנו ירודים בבחינת רשע. בכל פעם יש לפנינו מענה לשאלת השאלות מה היא הסיבה המחייבת ללכת בדרכי התורה.

בוודאי שואפים ומשתוקקים אנו להיות בדרגת החכם, אשר רוממות וקדושת התורה היא סיבה מספיקה לחייב אותנו בעבודת הבורא, אבל גם במצבים פשוטים יותר כשנתמעט לבבנו, יש לנו מענה ועוד מענה לשאלת היסוד בחובת העבדות.

ארבעה סוגי שאלות ביסודי היהדות

עוד מצינו בארבעת הפרשיות שיש בהן גם חלוקה באופן הצגת ושאלת השאלות מצד הבנים, אשר לכן יש לכל שאלה תשובה המתאימה לסגנון השאלה. וגם בזה כל השאלות מצויות בקרב כל הבנים שבישראל, אך חז"ל העמידו כל שאלה במקביל לכן מסוים מתוך הארבעה בנים.

הרשע שואל 'מה העבודה הזאת לכם' - מדוע הטילו דווקא עלינו את כל העבודה הזאת, העול הגדול של מכלול התורה והמצוות. והעמידו חז"ל שאלה זו כנגד הבן הרשע, כי מהלשון 'מה העבודה הזאת' משתמע שהוא נרתע מכובד השעבוד של העבודה ואינו חפץ בכך. והתשובה היא 'בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים', הלא כל הגאולה היתה רק בזכות מה שקיבלנו עלינו את מלכותו, וכל מי שלא קיבל עליו את מלכות ה' לא נגאל, 'לי ולא לו', אילו היה שם והיה מתנגד ברשעו לקבלת העבודה, הרי ש'לא היה נגאל'.

מנגד, החכם שואל 'מה העדות והחוקים והמשפטים אשר ציוה ה' אלוקיני אתכם' - אין הוא שואל על עצם העבודה, ולכן העמידו חז"ל כי שאלה זו שייכת לבן החכם, שהוא כבר יודע ומבין שמוטל עלינו לעבוד את ה'. אלא כל שאלתו היא, מה היא הכוונה בכל העדות והחוקים והמשפטים הללו, מהו רעיונם ותוכנם של כללות התורה והמצוות. ואומרים לו, שהיא כולה דרך חיים טובה וישרה

צודקת וקדושה, שמכיון שהקב"ה לקח אותנו להיות עם חביבו, קידשנו במצוותיו וציווה אותנו לחיות חיים של קדושה חיים של רוממות שהיא לטוב לנו, לחיותנו, וצדקה תהיה לנו.

בתווך באה שאלת התם, ששואל 'מה זאת' - בראותו איך נותנים את בכור הבהמה לה' ואת בכור האדם פודים לכהן, ברצותו לדעת מה פשר ההנהגה הזאת, ושואל מה זאת, ועל זה משיבים לו טעם המצוה של בכור, שהיא זכר למכת בכורות - 'בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים... ויהרוג ה' כל בכור בארץ מצרים... על כן אני זוכה לה' כל פטר רחם הזכרים וכל בכור בני אפדה'.

ואמנם שאלת התם מפורשת כאן בפרשת בכורות, אך בעצם תוכן שאלתו הוא הרצון לדעת טעמים ועניינם של כל מצוה ומצוה בתורה, דעל כל מצוה יכולה להישאל השאלה 'מה זאת?', מה זאת מצוה ומה זאת שופר, ובכולן עלינו ללמדו את התשובה. וזה אשר התורה לימדתנו כאן, שראוי שכל מצוות וענייני התורה נדע 'מה זאת', מה תוכנם ומה משמעותם. וייחסו שאלה זו לבן התם, משום שמהותו של תם היא לשאול מה זאת, אחרי שאין מסוגל להבין מעצמו. אך כאמור, עיקר השאלה שייך לכל אחד ואחד מיישראל, שכל מצוה וענין בתורה שאיננו יודעים נבוא לשאול 'מה זאת', ונשקוד למצוא את התשובה הנכונה המתיישבת על הלב.

הבן הרביעי, שאינו יודע לשאול, מפורש בתורה, רק מה מוטל להגיד האב לבנו ללא שאלה מצד הבן. ומכאן למדו חז"ל, שאין להתעלם אף מהבן הזה שאינו שואל מאומה ומקיים את התורה בדרך מלומדה. לא זו הדרך, אלא גם כשאינו שואל - 'את פתח לו'. האב צריך לעורר את הבן ולומר לו, טוב ויפה אתה עושה כשאתה עוסק במצוות ומקיימן כהוגן, אך דע לך בני, שכל מצוה ומצוה יש בה תוכן מסויים, וכללות התורה יש בה דרך של קדושה ורוממות, ומחובת האב ללמדו ולהחכימו עד שידע בבירור כל דבר.

כל חובות הלילה הזו, שיש לספר לבן ולבאר לו טעמי מצוות פסח מצוה ומרור, נלמד אפוא מן

ד. בתורה נאמרה שאלת 'מה זאת' על נתינת הבכור לה', משום שהיא המצוות שאין טעמן נגלה וברור, דישינם משפטים

לימדה התורה לעוררו ולהתמיהו ולבאר לו כל דבר על אופנו.

כאמור לעיל, ארבעת הבנים זה אנחנו כולנו, התורה לא הגדירה את הבנים בשום כינוי, שכן עיקרם של הפרשיות שייכות לכולם. רק חז"ל למדו כנגד איזה מארבעה בנים דיברה תורה במיוחד בכל פרשה, וכל אחד מאתנו צריך להיות ער לכל יסודות היהדות, ולכל סוג שאלה מאלו השאלות שיכולות להתעורר בקרבנו, ולהשכיל לדעת להשיב לעצמינו ולבנינו את המענה הנכון, גם את הישנים נעורר מתרדמת הזמן, ולא ניתן להם להסתפק בעשיות יבשות ופשוטות, אלא נעוררם בכל עת להבין ולהשכיל להרגיש ולחיות את כלל התורה והמצוות.

הפסוק הנאמר אצל שאינו יודע לשאול - 'הגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים'. יש להבהיר ולהשריש לבנים את יסודות היהדות, שאנחנו עם ה' אשר הוא יתברך הוציאנו ממצרים, ולפיכך אנחנו חייבים לעבדו ולקיים מצוותיו. וכן טעמו וענינו של כל מצוה ומצוה.

המתבאר לפנינו, שישנם שלשה סוגי שאלות הנשאלות, 'מה העבודה' - מדוע מוטל דוקא עלינו כל השעבוד והחוב הזה. 'מה העדות' וגו' - מה תוכנה ורעיונה של כללות התורה והמצוות. 'מה זאת' - מהו טעמו של כל מצוה ומצוה בפרטות. ועל כל אחד מהם נתנה תורה את התשובה המתאימה. ואף את מי שאינו מתעורר לשאול שאלות, וחי חיי מלומדה,

שיר השירים קודש קדשים

החביבים והאהובים ביותר. 'חביבים ישראל שנקראו בנים למקום, חיבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים למקום' (אבות ג, ד) שנאמר 'בנים אתם לה' אלוקיכם' (דברים יד). שכל אלו מורים על דרגת השלימות והקדושה שעם ישראל הגיע אליהם, ועל ידה זוכים למעלות דביקות והשגות רוממות.

דביקות קוב"ה וישראל כדוד ורעיה

אבל למעלה מכל אלו מצוי הביטוי הנשגב ביותר, המשל של 'דוד ורעיה'. שמשמעותו כדברי הזוהר 'קודשא בריך הוא וישראל חד' (זוהר אחרי עג). אילמלא כתוב כן, אסור היה להעלותו על שפתינו, מי זה היה מרהיב עוז לתאר את הדברים בעוצם קשר אמיץ כל כך, זה דבר אשר לא יאמן שיהיה לבני אנוש התקשרות ודביקות עם השכינה במידה עזה כל כך, עד שיהיה מקום לתארו במשל של חיבת דודים. 'וכי אפשר לידבק בשכינה והא כתיב אש אוכלה הוא' (כתובות קיא.). אולם הנביאים ברוח קדשם השיגו עד היכן הדברים מגיעים, כי אכן נוראה היא דביקותה של כנסת ישראל בקודשא בריך הוא באופן האמיץ ביותר. ועל בחינה נשגבה זו סובבת הולכת שירת

גוונים שונים בדימוי הקשר בין הקב"ה לעם ישראל

המרכז והקוטב עליו סובב ציר חיינו, הוא הקשר בינינו - העם היהודי, עם אלוקינו. אשרינו מה טוב חלקינו.

קשר זה בהרבה פנים הוא בא, ובכמה משלים ודמיונות נתכנה. בתורה, בנביאים ובכתובים, בנוסחי התפילות ובמאמרי חז"ל. כאלוקים ועמו - 'כי עם קדוש אתה לה' אלוקיך' (דברים ז). כמלך ועבדיו - 'כי עבדי הם' (ויקרא כה). כעם ומלכו - 'ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל' (דברים לג). כנחלתו, כחלקו וגורלו - 'כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו' (שם לב). כרועה וצאנו - 'ואתנה צאני צאן מרעיתי' (יחזקאל לד). כיצירה ויוצרה - 'עם זו יצרת לי תהלתי יספרו' (ישעיה מג, כא). ככרם ונוטרו - 'כי כרם ה' צבאות בית ישראל ואיש יהודה נטע שעשועיו' (שם ה, ז).

אך יותר מכך מצינו, ישראל הם קרובים אל ה', בני משפחת המלך. 'בני ישראל עם קרובו' (תהלים קמח). ולא קרובים בלבד, אלא כקירבת בני המשפחה

ודינים שבתורה שטעמם פשוט יותר, כגון מצות השבת אבדה וכיבוד אב וכיצא בהן, אבל מצוה דכור אין לו טעם נראה לעין, כי זה מבוסס על מאורע שהיה בעבר ואין ידוע לו על זה, ולכן שואל מה זאת.

קודש קדשים - מגילת 'שיר השירים'. קדושת ה' השורה בתוכם מאירה בהם את צלם האלוקים, עד כדי כך שנקראים כמלך ומטרונתא.

הדברים הללו הרי הם עומק וסוד, אשר לכאורה אין מקומם אלא בספרי המקובלים וספר הזוהר, ונאמרים בלחישא ליחיד חכם ומבין מדעתו. והנה לגודל הפלא הדברים הנשגבים הללו כתובים מפורש ובגילוי לא רק במאמרי ואגדות חז"ל, אלא דברים ברורים בתוך כ"ד כתבי הקודש. ספר שלם מבין ספרי התנ"ך, הלא היא מגילת שיר השירים, עוסק בדרגה נשגבה וטמירה זו של עמידת ישראל לפני הקב"ה בתיאור משל זה של דוד ורעיה.

רק משלמה ואילך נמצא ביטוי זה

אמנם בחמשה חומשי תורה אין מופיע סגנון משל עמוק זה של 'דוד ורעיה', וכדרך שלא נכתבו בתורה עוד עניינים שנתפרשו בספרי הנביאים, וכן לא נכתבו בה ענייני התורה שבע"פ, שכן בתורה שבכתב לא נכתבו רק שרשי הדברים שהם ראויים להתפרש באופן מבואר וגלוי, ולא עומק העניינים הנסתרים והדקים התלויים בלב.

אכן בתורה כבר מופיע ביטוי נשגב ביותר כלפי היחס של עם ישראל אל הקב"ה, והוא כאמור המשל של 'בנים אתם לה' אלוקים', 'בני בכורי ישראל'. שגם זו קירבה נעלית ונשגבה אשר אלמלא נכתבה לא היינו רשאים לבטאה, כביכול בני ישראל הם 'בני קל-ח' (הושע ב, א).

ברם, שלמה המלך בשיר השירים כבר מגלה את הסוד עד סוף עמקו, הסוד של דוד ורעיה. רק בימי שלמה, כאשר הידידות התגלה בעצמת דביקותה, אז השיגו את עומק ועוצם משמעותה. ורק אז היה שייך להגיע לגילוי זה, שאכן עד כדי כך הוא עומק הקשר בין הקב"ה וישראל.

בימי שלמה נתגלה שיא הידידות והקירבה מאת ה' לישראל

תקופת שלמה היתה התקופה הגדולה והרוממה ביותר בחיי עם ישראל. התקופה שזרחה שמש הידידות הגדולה ביותר בין הקב"ה לעם היהודי, הפסגה של גילוי השכינה בישראל. וכמו שאמרו בזוהר 'כד אתא שלמה קיימא סיהרא באשלמותא' (זוהר יתרו פה). כלומר עם ישראל נמשלו ללבנה

וכנוסה ברכת קידוש לבנה 'עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידים להתחדש כמותה', ובאותו הדור היה מצבם של ישראל כירח במילואו.

שלמה המלך עצמו נקרא על שם השלום והשלמות שבימיו. וכל אופי היחס של שלמה אל השי"ת היתה במידת האהבה. וכדכתיב - ויאהב שלמה את ה'. (מלכים א' ג, ג) וכן היה גם יחס ה' אליו, עד שנקרא ידידיה על שם הידידות - ותלד בן ויקרא ותקרא את שמו שלמה, וה' אהבו. וישלח ביד נתן הנביא ויקרא את שמו ידידיה בעבור ה' (שמואל ב' יב, כד).

וכן כתוב - ויהי עלי דבר ה' לאמר - הנה בן נולד לך הוא יהיה איש מנוחה והניחותי לו מכל אויביו מסיב כי שלמה יהיה שמו - - הוא יבנה בית לשמי והוא יהיה לי לבן ואני לו לאב, והכינותי כסא מלכותו על ישראל עד עולם (דברי הימים א' כב, ח-ט).

בנין בית המקדש גילוי הידידות

בימים ההם כאשר בית המקדש בית עולמים נבנה בתפארתו, והקב"ה השרה שכינתו בו, 'וכבוד ה' מלא את הבית'. 'וכל בני ישראל רואים ברדת האש וכבוד ה' על הבית' (דה"ב ג, ג). היתה הופעת הידידות בשיא תקפה.

כי השראת השכינה בישראל מבטאת את ידידות ה' לעמו, כמו שכתוב 'מה ידידות משכנותיך' (תהילים פד). כמו ידידים ורעים האהובים הנמצאים בצוותא ובקירוב. 'יום הקמת המשכן היו ישראל ככלה הנכנסת לחופה' (רש"י במדבר ז). 'עכשיו שנעשה המשכן, אהבה ביני ובין בני, שלום ביני ובין בני' (במדב"ר יב). וכל שכן שבבנין בית עולמים בתפארתו, מתבטא גודל הידידות באופן של תוקף האהבה.

וכן אמרו חז"ל על בית המקדש - 'יבא ידיד בן ידיד ויבנה ידיד לידיד בחלקו של ידיד ויתכפרו בו ידידים (מנחות פג). בבית המקדש היו שני הכרובים אשר פניהם איש אל אחיו, שדבר זה מורה על הידידות בין ישראל לקב"ה' (ב"ב צט), ועד לפיסגת הדביקות בבחינת דוד ורעיה, כדאיתא בגמרא (יומא נד). ועיין רש"י על תהילים 'הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד - כשישב הקב"ה בבית הבחירה עם ישראל הקרויין אחים ורעים ויהיה גם הוא יחד עמהם' (מזמור קלג, א).

ולשלמות מדרגה זו בצורת בית עולמים אשר שכינה לא זזה עוד ממקומה, והיא קבועה בישראל מכון לשבתו עולמים, לזה זכו ישראל רק בימי שלמה.

שיר השירים נאמר בעת בנין בית המקדש

בתקופת זוהר והארה זו, עלה השיר הזה ברוח קדשו והמיית לבו של המלך שלמה, לחזות את תוקף האהבה העזה שבין הקב"ה וישראל, כאהבת דודים. וכדאיתא בזה"ק - 'שירתא דא איתער לה שלמה מלכא כד איתבני בית מקדשא' (ה"ב קמג).

עד תקופת שלמה לא נאמר שיר השירים, שכן עד אז עדיין לא השיגו את פנימיות מהות הדביקות של ישראל בה' עד היכן היא מגעת. כביכול הקשר בין עם ישראל והקב"ה היה מתפתח בהדרגה, מדרגה אחר מדרגה ושלב אחר שלב, והיו הולכים ומתוספים יותר קשר ויותר חיבה. שהרי ככל שעוברים הדורות, מעמיק עוד הקשר ורבה יותר הידידות, ומתעלה צדקתו וקדושתו של ישראל. עד שהגיע הגילוי של ימי שלמה, שכבר ניתן היה לתאר את הדביקות העילאית שבין קודשא בריך הוא וישראל, באופן של ידידות דוד ורעיה.

בחינת הקשר הנעלית מתבטא גם בגישה לעבודת ה' בישראל

התפתחות דרגת הקשר בין הקב"ה לכנסת ישראל, ועלייתה ממדרגה למדרגה, באה לידי ביטוי גם בסגנון העבודה של עם ישראל, שהרי בתורה יסוד הגישה לקיום המצוות היא באופן של מילוי חוב ועול עבדות, או עבור השכר הטוב שיטיב ה' לישראל. ואילו בתהילים אנו כבר מוצאים את הביטויים של אהבה וחפץ לעשות רצון ה', 'לעשות רצונך אלוקי חפצתי' (תהילים מ, ט), 'ואשתעשע במצוותיך אשר אהבתי' (קייט, מז). בתהילים באים לידי ביטוי מדרגות של רוממות וחסידות שהאדם מתענג לעבוד את ה', 'כמו חלב ודשן תשבע נפשי ושפתי רננות יהלל פי' (שם סג, ט).

בהתפתחות ועליה זו שהתעלתה מדור לדור ברצון לקיום המצוות, ניתן להבחין באופן מיוחד בדורות היותר מאוחרים - בימי חז"ל שהוסיפו עוד תקנות והידורים מדרבנן, שמבטאים את האהבה והרצון של עם ישראל בשמירת התורה והמצוות. וזה נובע מההתעלות בדביקות ובקשר עם הקב"ה

בדרגת 'רעיה', ועומדים לפניו כ'אשת חיל עטרת בעלה', וכענין האמור 'איזו אשה כשרה שעושה רצון בעלה' (תנדבא"ר ט).

מאז שלמה נמצא הביטוי בנביאים נוספים

אכן אחר שלמה המלך נתבא בסגנון זה, כאשר הסיר את הלוט מן הסוד המרומם של עומק הידידות. כבר היו גם הנביאים יכולים לסגל את הביטוי והדימוי הזה, על היחס בין הקב"ה וישראל. ובפרט על ימות העתיד לבוא, כפי שרואים בנבואות הנחמה של ישעיה - 'משוש חתן על כלה ישיש עלייך אלוקיך' (ישעיה סב, ה). וכן כל הפרק הראשון של נבואת הושע - 'אלכה ואשובה אל אישי הראשון' (הושע ב, ט).

התייחסות למפרע למאורעות במבט של דוד ורעיה

ובאמת בימי שלמה התגלה הדבר למפרע, שכבר מתחילת הקשר היה היחס בחינת 'דוד ורעיה'. ואכן בירמיה אנו רואים במפורש שגם במבט הנבואי על העבר, כבר נחשב הקשר כאהבת דודים. 'כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר' (ירמיה ב, ב).

וכן ביחזקאל מתואר כל מערכת היחס במשל זה - 'ואעבור עלייך ואראך והנה עתך עת דודים ואפרוש כנפי עלייך.. ואבוא בברית אותך נאום ה' ותהיי לי' (יחזקאל טז, ז).

כי כאשר שלמה המלך גילה סוד נשגב זה התגלה שכך היה עומק היחס כל העת מלכתחילה, אלא שעד עתה לא נתגלה הדבר. אך מעתה יודעים אנו שכבר מראש צורים, כבר מאהבת ה' את האבות, ומעת לקיחתנו ביציאת מצרים, היה קיים יחס של אהבת דודים, ידידות עמוקה ודביקות מופלאה.

שיר השירים חובק את כל התקופות במבט נעלה זה

וגם שיר השירים גופו אינו מתאר רק את היחס בימי שלמה. אלא חוזר לימי בראשית, לימי האבות, ליציאת מצרים. למתן תורה, ולעשיית המשכן. וכל הימים הללו מתוארים כבר במשל זה. מעתה, נתגלה ונתוודע לפנינו שכל אותם טובות וחסדים, שהרעיף עלינו הקב"ה באהבתו.

כל מהות הקשר בין הקב"ה וישראל, שמראשיתו כל כך אמיץ הוא, שכבר אז היו ישראל ברוממות המעלה עד שיש להתייחס לדביקותם עם ה' כ'אהבת כלולותיך'.

באו מתוך דרגה עמוקה וגדולה הרבה יותר ממה שידענו עד כה, עד כדי שניתן לדמותה לידידות דוד ורועיה. ימי שלמה היו הימים בהם נראה מצב זה בבהירות ובגילוי, אולם מבט זה גילה לנו על

בגדר שבעת ימי הפסח ויו"ט שביעי של פסח

ההלל. ואם נימא שקריעת הים היא דבר עיקרי בעצם שבעת הימים של פסח, מדוע אין קורין בו את ההלל.

שבעת ימי הפסח - יומא אריכתא

ברם, על פי פשוטם של דברים נראה שקבעה תורה שבעת הימים כולם על נס היציאה ממצרים, אף שיום היציאה היה ביום ט"ו בניסן, אולם מגודל השמחה על מאורע עצום ונשגב זה שנעשינו לעם ה' ראוי לקבוע חג גדול ולשמחו משך זמן חשוב, ומשך שבעת ימים הוא פרק זמן חשוב הראוי לקביעת חג.

ובזה יבואר מה שישנו חילוק בין חג הסוכות לחג המצות, שבסוכות קוראים את ההלל מעיקר הדין בכל יום מימי החג, ובפסח אין קוראים ההלל מדינא בכל יום, כי אם ביום הראשון בלבד. והנה בגמרא איתא (ערכין י'): שהטעם הוא משום שבחג הסוכות שחלוקין הימים בקרבנותיהם, לכן גומרים בו את ההלל בכל יום, אבל בחג המצות שקרבנות החג שווים בכל יום, אין קוראים בו את ההלל מדינא אלא ביום הראשון. וצריך להבין אמאי תלוי דין ההלל בחילוק הקרבנות, וגם עצם הדבר שימי חג הסוכות חלוקים בקרבנותיהם ובפסח שווים כל ימי החג בקרבנותיהם צריך ביאור.

והנראה בזה, דחג המצות שנקבע לחוג בו על היציאה ממצרים, יסודו ביום חמשה עשר לחודש הראשון שהוא יום היציאה, ושאר ימי הפסח, שלא בהם היתה היציאה, אינם ימי חג מצד עצמם אלא כהמשכו של היום הראשון ונטפלים אליו. וכל שבעת ימי הפסח המה כיומא אריכתא של היום הראשון. [וכן כתב בשיטה מקובצת (ברכות יד.) דימי חול המועד פסח אינן חלוקין לעצמן 'ונגררים אחר יום ראשון'], מה שאין כן בחג הסוכות, דקביעתו בחמשה עשר לחודש השביעי אינה על מאורע שאירע ביום זה, ואין עדיפות ליום חמשה עשר - לענין קביעת

משום מה קבעה תורה ז' ימים לחג המצות

הנה על אף שיום היציאה ממצרים היתה בחמשה עשה בניסן, שהוא יום גאולתנו ופדות נפשנו, אמרה התורה לחוג את חג המצות שבעת ימים, מיום הראשון עד יום השביעי, ולא נתבאר בתורה הטעם בזה. ולכאורה היינו משום שנס קריעת ים סוף היה ביום כ"א ניסן, שהוא יום שביעי של פסח [ואכן קוראים בו בתורה על נס קריעת ים סוף]. משום כך קבעו את חג הפסח למשך שבעת ימים דהיינו מיום היציאה עד יום קריעת ים סוף. כלומר שחוגגים כל שבעת הימים, על שם מעשי הנסים שאירעו בתחילת השבעה ימים - ביציאת מצרים, ובסופם - בקריעת ים סוף, ושני ימים אלו שבהם אירעו הניסים הם ימים של 'מקרא קודש', והימים שביניהם הם 'חול המועד'.

וכך אכן כתב האבן עזרא על הפסוק (שמות יב, 10) "וביום הראשון מקרא קודש וביום השביעי מקרא קודש יהיה לכם" - 'וביום הראשון הוא יום יציאת מצרים, והיום השביעי הוא יום טביעת פרעה'.

אולם זה תמוה טובא, שאם זהו הטעם, אם כן מדוע לא נכתב בתורה מפורש מועד וזמן נס קריעת ים סוף, שהיה ביום השביעי, אחר שהוא הבסיס לקביעת החג שבעת ימים.

מה גם שכבר לפני יציאת מצרים, ציוה ה' לאכול מצות שבעת ימים, ולקבוע מקרא קודש ביום הראשון וביום השביעי, כי עומדים לצאת ממצרים. ועדיין לא נאמרה להם כלל השתלשלות העניינים, שירדפו מצרים אחריהם ויעברו בתוך ים סוף וכו'. ומשמע שכל שבעת הימים הוא רק על עצם היציאה ממצרים שביום ט"ו.

ועוד שהרי יום שביעי של פסח, על אף שהוא יום מקרא קודש, הוא מהימים שאין גומרים בהם את

החג בו - על שאר ימי חג הסוכות, אזי כל שבעת הימים שווים הם בקביעותם וכל אחד מהימים הוא חג מצד עצמו ולא כנטפל ליום הראשון.

ואכן יש לדייק כן בלשון התורה, שבחג הסוכות כתיב "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים" (דברים טז, ג), כלומר שכל שבעת הימים הם בגדר 'חג הסוכות', מה שאין כן בחג הפסח, לא נקרא 'חג' אלא היום הראשון בלבד, אבל על כל שבעת הימים לא נכתב בתורה שהם שבעת ימי 'חג' כמו חג הסוכות. ובפרשת המוסף, לגבי פסח כתיב 'ובחמשה עשר יום לחודש הזה חג, שבעת ימים מצות תאכלו' (במדבר כח, ז), ואילו לגבי סוכות כתיב 'ובחמשה עשר יום לחודש השביעי מקרא קודש וגו' וחגותם חג לה' שבעת ימים' (שם כט, ב).

ובזה יבואר כמין חומר מה שתלו בגמרא את אמירת ההלל בהא דאין חלוקין בקרבנותיהן. דמהא גופא שבפסח לא חילקה התורה בקרבנותיהן מוכח דאינם ימי חג מצד עצמם אלא כנטפלים ליום הראשון, וכל שבעת ימי החג הם כיומא אריכתא, ומשום כך די בהלל שנאמר ביום הראשון. אבל שבעת ימי חג הסוכות שייחודה תורה כל יום בחילוק קרבנותיו, בהיות כל יום חג מצד עצמו [וכן כתבו להדיא רש"י ותוס' במסכת תענית (כה:)] שכיון שחלוק בקרבנותיו כל יום ויום הוא כחג בפני עצמו, אזי גומרים בו את ההלל בכל שבעת ימי החג.

ולפי דברינו צריך טעם למה שביום השביעי של חג המצות הוא 'מקרא קודש'. ונראה דהיינו משום שהוא נועל ומסיים את החג, ומבואר באורך בספר 'בן מלך - חג הסוכות' (מאמר יא).

נפקא מינה לגבי איסור 'בל תוסיף'

ויתכן שתהיה בזה נפקא מינה גדולה לדינא, האם המוסף לעשות יום שמיני לפסח, אם עובר באיסור 'בל תוסיף' או לא.

שהרי ידוע הכלל, וכבר נתבאר במקו"א, דגדר איסור 'בל תוסיף', היינו כשהוא עושה דבר שיש בו משום 'הוספה' על המצוה הקיימת, כגון שלוקח מין נוסף על ארבעת המינים, אבל אם יעשה דבר שאינו מצטרף ואינו בגדר הוספה על המצוה הקיימת, שוב אינו בכלל איסור 'בל תוסיף'.

ומעתה נראה, דבשלמא אם שבעת ימי הפסח אין

בהם סיבה עצמית לכל יום, אלא שציוונו ה' לחוג את היציאה של יום ט"ו למשך שבעה ימים, הרי ברור שאם יוסיף יום שמיני, הרי הוא באיסור 'בל תוסיף', שמוסיף מעצמו יום נוסף על שיעור שבעת הימים שקבעה התורה, לפי שרצונו להוסיף יום שמחה נוסף על הנס של יום ט"ו. והרי זה עובר באיסור לאו.

אולם אם יסוד שבעת ימי הפסח, הם משום שנמשכה יציאת מצרים כל השבעה ימים [עד קריעת ים סוף], ולזכר היציאת מצרים של כל הימים הללו, אנו חוגגים כל שנה שבעת ימים לחג הפסח. וכמו שמשמע כן באבן עזרא. א"כ נראה דזה שהוסיף יום שמיני, אינו נכלל בגדר 'בל תוסיף', שאין כאן גדר 'הוספה' והרחבה על שבעת הימים, דהלא שבעת ימים הללו באו לציון וזכר לשבעת ימי היציאה ממצרים, וביום השמיני לא היה שום סיבה לחג. וזה שבדה מלבו לעשות יום חג ושמחה למחרת הפסח, עושה בזה חיקוי למצוות התורה, אבל אין כאן גדר הוספה.

וכמו שפשוט שהשובת ביום ראשון אינו כמוסיף על השבת, ואינו בכלל איסור בל תוסיף, שכן יום השבת הוא משום שהקב"ה שבת וינפש ביום השביעי, אבל ביום השמיני, אין שום שייכות וקשר לשבת. ורק הצמיד את השבת שלו לשבת שקבעה התורה, ולא הרחיב והוסיף. וכמו"כ מי שיוסיף יום תשיעי לחנוכה לא יהיה בזה משום בל תוסיף על מצות חכמים, כי שמונת ימי החנוכה הם לזכר הנס של שמונת הימים, כידוע, אבל ביום התשיעי שלא היה בו שום נס, אי אפשר לקרוא עליו שם 'חנוכה' מחמת שהאדם נוהג כך וכך ביום זה.

ולכן, גם לגבי חג הפסח, אם שבעת ימי החג הם כנגד שבעת ימי היציאה ממצרים, לא שייך איסור בל תוסיף, אבל אם כמשנ"ת דשבעת ימי החג אין בהם שום סיבה עצמית לחג, אלא כהמשך וכיומא אריכתא של יום ט"ו בניסן, הרי זה שהוסיף והמשיך יום נוסף על שיעור הימים שציווה התורה, ודאי עובר משום בל תוסיף. כמו שמצינו בסוכות שהיושב בסוכה ביום השמיני עובר על בל תוסיף (עיין סוכה

דף מו-מוז).

הנהלת מכון "כתבי בן מלך" מאחלת לכל תומכי וידידי מפעל חייו
של רבינו בעל ה'בן מלך' זצוק"ל
חג פסח כשר ושמח

מכון כתבי בן מלך מתכבד
להגיש בפני חברי קהילתנו
שי לכבוד חג הפסח

קונטרס פסוקי 'שירת הים'

שנהגו לאמרם בחצות ליל שביעי
של פסח במקהלות ברוב עם
פסוקי השירה מוגשים
במהדורה מיוחדת

עם ביאורים מרבינו בעל ה'בן מלך' זצ"ל

יחולק בליל שביעי של פסח
בבתי הכנסת של קהילתנו

המכון מאחל לכל בני הקהילה
ולכל שזמעי לקחו של רבינו
ברכת פסח כשר ושמח

פִּימִי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאנוּ נִפְלְאוֹת

לוצקין
ביטוחים

בחסות

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,
נא לפנות ל-054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com